

A fenntarthatóságra nevelés a Szolnok Városi Kollégiumban

Öko-program

Összeállította:

A környezeti nevelés munkacsoport

- Dósa Gyula nevelőtanár
Székhelyintézmény
dosagyula@gmail.com
Tel.: +36-20-221-5720

- Kavecsánszki Imre nevelőtanár
Gyermekváros Tagintézmény
kavecsanszki@citromail.hu
Tel.: +36-20-529-8908

- Tóth Lilla nevelőtanár
Gyermekváros Tagintézmény
lillat.mail@gmail.com
Tel.: +36-20-542-4443

- Kovács Anita nevelőtanár
Bán úti Tagintézmény
kovacs.anita11@gmail.com
Tel.: +36-30-752-6263

- Berta Tamás nevelőtanár
Tiszaparti Tagintézmény
tamasberta@freemail.hu
Tel.:+36-30-8916794

Célkitűzéseink, a környezeti nevelés indokoltsága

„Ezt a világot nem őseinktől örököltük, hanem utódainktól kaptuk kölcsön” – idézik manapság gyakorta a dél-amerikai közmondást. Ennek az elvnek a követése a műszaki fejlesztésben, a gazdaságban, a fogyasztási szokásokban és a társadalmi élet egészében új szemléletet és a szemlélet magatartásformáló gyakorlatát igényli mindenkitől. Nem véletlen ezért, hogy a fenntartható fejlődés elvét követő környezeti, illetve környezet-orientált nevelés, oktatás a társadalmi cselekvések sorában, talán a jövőben, a témát és annak fontosságát megilletően, a megfelelő helyre kerül.

Az éghajlatváltozás, mint környezeti folyamat napjainkban egyre nagyobb figyelmet kap ugyan, de még nem része az általános műveltségnek, inkább csak természettudományos kérdésnek tartja a közvélemény. A nemzetközi és hazai döntéshozók figyelve egyre inkább érdemi a témában, amelyet az is jelez, hogy több nemzetközi egyezmény után hazánkban is körvonalazódik a nemzeti klímapolitika. Ahhoz azonban hogy ezen, nemzetközi egyezményekben foglaltak, továbbá a hazai klímapolitikában rögzítettek a gyakorlatban működőképesek legyenek, érteni kell az éghajlatváltozás és következményei ok-okozati kapcsolatrendszerét. Ehhez viszont magát az éghajlatváltozás témakörét kell alaposan megismerni. Ha ismerjük a változások okait, az arra adandó válaszok, kényszerek megértése és végrehajtása aktív és sikeres lesz. Ehhez szeretne a program segítséget nyújtani a már meglévő környezeti oktatás kiegészítéseként. A cél tehát a megismerés és az alkalmazkodás, vagyis a probléma lényegének megismerése és a következményekhez, hatásokhoz való megfelelő alkalmazkodás képességének előkészítése, kialakítása, a környezettudatos szemléletmód térnyerése érdekében.

A környezeti nevelés az ezredforduló után szükségszerűség és kihívás. Az emberiség csaknem nyolcmilliárdos tömege bolygónkon visszafordíthatatlan változásokat okoz. A sokaság nagyobb része éhez, nélkülöz, a kisebbség esztelenül pazarol. A fogyasztói társadalmak sebeket és nehezen gyógyítható betegségeket okoznak szépséges Földünknek, és rajta az élővilágnak. A klímaváltozás, a foszló ózonpajzs, az eltűnedező és a végleg kipusztuló növény- és állatfajok, a vizek és a levegő szennyeződése előrevetítik egy sohasem volt ökológiai katasztrófa árnyékát. Ugyanakkor ezzel párhuzamban megoldatlan a szegénység, az emberek közötti agresszió, a közöny és az emberi kapcsolatok romlása. Mindezek jelzik, hogy nemcsak a természeti, hanem a társas-társadalmi környezet is nélkülözi a harmóniát.

A környezeti nevelés a pedagógia, az emberformálás eszközeivel igyekszik gátat vetni a pusztulásnak. Elsősorban a bajok megelőzésének elvére épít, hiszen a már kialakult károk és vészhelyzetek enyhítése olyan komplex feladat, hogy pusztán a pedagógia eszközei már nem elegendők a problémák orvoslására. Az emberi tényező kerül e globális probléma, törekvés középpontjába: a felnövekvő nemzedék életviteli szokásait, környezeti erkölcsét kell formálni olyan módon, hogy összességében fenntartható legyen a jövő.

A környezeti nevelés átfogó célja elősegíteni a tanulók tudatos magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntarthatóságát. A tanulók váljanak érzékennyé környezetük állapota iránt. Legyenek képesek a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére; a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelezettségeik felismerésére és jogaik gyakorlására; alakuljon ki bennük bátorító, vonzó jövőkép, amely elősegíti a környezeti harmónia létrejöttéhez szükséges életvitel, szokások kialakulását és a környezet iránti pozitív érzelmi viszonyulások megerősödését. A környezet ismeretén és személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és közösségi szinten egyaránt legyen a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv.

A környezeti nevelés során a tanulók ismerjék meg azokat a jelenlegi folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak. Konkrét hazai példákon át ismerjék fel a társadalmi-gazdasági modernizáció pozitív és negatív környezeti következményeit. A tanulók kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzésére törekvés váljon meghatározóvá. Szerezzenek személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén.

A Nemzeti Alaptantervben a környezeti nevelési tartalmak, mint az egyes műveltségi területek oktatásának közös követelményeként jelennek meg. Emellett természetesen kiemelten hangsúlyos szerepet kap az „Ember és természet” és a „Földünk és környezetünk” műveltségi területek tartalmában. Az Ember és természet műveltségi terület keretében folyó nevelés-oktatás bevezeti a tanulókat az anyagok tulajdonságainak, az élőlények sajátosságainak, a természeti környezet változásainak, kölcsönhatásainak, jelenségeinek, törvényszerűségeinek a megismerésébe, így alapozva meg a korszerű természettudományos műveltséget. Sajátos nevelési, képzési feladatainak teljesítése révén hozzájárul a természet megszerettetéséhez, a természet kincseinek megóvása iránti felelősség alakításához.

Célok a 14-20 éves korosztály esetében:

- fenntarthatóságra való nevelés (élethosszig tartó), az ökológiai szemléletmód segítségével;
- rendszerszemléletre való nevelés;
- holisztikus (a világ oszthatatlan egész) és globális szemléletmód kialakítása, a szerves kultúra fontossága;
- tolerancia és segítő életmód, az állampolgári - egyéb közösségi - felelősség felébresztése,
- a környezettudatos magatartás és életvitel segítése, kialakítása;
- az életminőség fogyasztáson túlra mutató alkotóinak keresése;
- az egészség és a környezet összefüggéseinek vizsgálata;
- helyzetfelismerés, ok-okozati összefüggések, problémamegoldó gondolkodás, döntésképesség fejlesztése;
- globális összefüggések megértése;

- a fogyasztás helyébe, - életminőség helyezése;
- a létminőség választásához szükséges értékek, viselkedési normák kialakítása;
- tanúsítson a tanuló érdeklődést a természet jelenségei, folyamatai iránt;
- legyen képes a természettudományok körébe tartozó különböző problémák felismerésére;
- a természet vizsgálatakor vegye figyelembe, hogy a természet egységes egész, és csak megismerése során tagoljuk részekre... értékelje a természet szépségeit;
- legyen képes a tanuló a természeti és technikai környezetről különféle módon szerzett ismereteit egymással összehasonlítani, csoportosítani, rendszerezni, vizsgálatának eredményeit elemezni - tudja a természetről szerzett ismereteit elmondani, leírni, ábrázolni;
- tudja a tanuló magyarázni ismereteinek mennyisége és mélysége szerint a természeti jelenségeket és folyamatokat, alkalmazni a mindennapi élet feladatainak, problémáinak megoldásában a természettudományi művelődési anyag elsajátítása során szerzett jártasságait, képességeit, készségeit is;
- lássa be elméleti és gyakorlati ismereteinek birtokában, hogy az egészség érték, és legyen képes fizikai és pszichés egészségének, az egészséges környezetnek a megőrzésére; törekedjék a környezet- és természetvédelmi problémák enyhítésére, megoldására, használja fel ehhez az összes természettudományi tantárgyban megszerzett ismereteit, képességeit;
- legyen tájékozott a tanuló arról, hogy a természettudomány fejlődése a különböző népek, országok tudósai, kutatói egymásra épülő munkájának eredménye, e munkában jelentős szerepet töltöttek be a magyar tudósok, kutatók is;
- értse meg, hogy a megismerés folyamat, közelítés a valósághoz.

Meg kell ismertetni a tanulókat a szűkebb és tágabb környezet természeti és társadalmi, gazdasági jellemzőivel, ami a természeti és társadalmi folyamatokban való tájékozódásukat szolgálja. Elősegíti, hogy tisztábban lássák a világban elfoglalt helyünket, nemzeti értékeinket, kedvező és kedvezőtlen környezeti adottságainkat. E műveltségi terület keretei között fejlődik ki a tanulók globális környezeti gondolkodása, ami megköveteli, hogy a jelenségek, folyamatok vizsgálatát kövesse általánosítás és az összefüggések megláttatása, valamint ezek átfogó rendszerként való értelmezése. Minden jelenséget és folyamatot változásában, fejlődésében kell bemutatni, megláttatva azok lehetséges következményeit is.

Egészséges életmódra nevelés

Mindannyiunkban megvan az igény egészségesen, kiegyensúlyozottan élni. A magyar oktatáspolitikai meghatározta az iskolai egészségnevelés stratégiáját. E műveltségterület témája az ember, a test-lélek egységét szemlélve, aki a természet és a társadalom része, ezekkel kölcsönhatásban áll, alkalmazkodik természeti és társadalmi környezetéhez, de formálja és alakítja azt.

- Elsődleges cél a szemléletformáláson keresztül az „egységes emberkép” mint bioszociális lény kialakulását segíteni.
- Pozitív egészségkép kialakítása, formálása, az egészség, mint érték jellegét tudatosítani.

- Fel kell kelteni a diákok érdeklődését az iránt, hogy váljon fontossá az egészség megőrzéséhez szükséges alapvető ismeretek, jártasságok és készségek elsajátítása, a természet, a környezet védelme.
- Minden érték bölcsője a család. Az egészséges felnőtté válás elengedhetetlen feltétele a családból hozott pozitív értékek megerősítése és a negatív értékek ellensúlyozása.
- Láttatni kell, hogy környezetünk állapota saját egészségünkre is hatással van.
- Tudja, mi mindent tehet közvetlen környezetéért, mely tevékenységek és anyagok szennyeznek leggyakrabban környezetünket.
- Alkalmazza az egészségmegőrzés alapvető szabályait, váljon igényévé a rendszeres mozgás, fizikai aktivitás.
- A természet közeli életvitel előnyeinek megláttatása.
- A szabad levegőn tartózkodás fontosságának elfogadtatása.
- A biogazdálkodás, vegyszermentes környezet igényének megalapozása.
- A helyes napirend kialakítása.
- A környezet tisztasága iránti igény fokozása.
- Ismerje a környezetbarát anyagokat és a mindennapi életben való alkalmazásuk módját.

Tudatosulnia kell a tanulóknak, hogy az ember társadalmi-gazdasági tevékenysége során jelentősen átalakította környezetét. Meg kell érteniük, hogy a Föld egységes rendszer, melyben az ember természeti és társadalmi lényként él, s ez megkívánja az erőforrások ésszerű felhasználását, a megfontolt környezettudatos gondolkodást, és az erre épülő cselekvést.

Életkori sajátosságok és az erre épülő környezeti nevelés

A környezeti nevelés egyik legfontosabb színterének, a családnak kellene lennie. A nevelésben a leghatékonyabb nevelési módszer - különösen az alsóbb korosztályoknál - a példamutatás. A környezeti nevelés szempontjából meghatározóak azok a viselkedési minták, viszonyulási módok, amelyeket a gyermek otthon a szüleitől lát, s tanul el. A példamutatás következetességet, felelősségtudatot, kitartást, elfogadást, és olykor harcot kíván. A környezethez való viszonyt már nagyon korai életkorban meghatározza, hogy milyen helyet foglal el a környezeti kérdés a család életében. A családban szerzett benyomások sokkal előbb hatnak, mintsem a gyermek az intézményes nevelés hatókörébe kerülne, s így megalapozzák – vagy éppenséggel megkérdőjelezhetik – az óvodában vagy az iskolában szerzett idevonatkozó ismeretek érvényességét.

A természet fontos és elengedhetetlen tényezője a környezeti nevelésnek. Egyrészt a természet a legjobb nevelési színtér, mert kedvező feltételeket biztosít a felnövekvő nemzedék testi-lelki fejlődése érdekében, másrészt fontos forrása az életjelenségek megfigyelésének, a gyakorlati tapasztalatszerzésnek. A természetben uralkodó törvényszerűségek az emberi élet szervezésének kimeríthetetlen példatára, útmutatói, eszközei. Nem véletlen, hogy a népi kultúra kincstára, az egészség megőrzésének fontos „kelléke”, - magának az életnek a szimbóluma.

Comenius is megfogalmazta a természettel való közvetlen találkozás szükségességét:

„Minden tanulás kiindulópontjának az érzékszervekkel megtapasztalható hatásnak kell lennie.”

A környezeti nevelés pszichológiai-pedagógiai alapjai nem lehetnek mások, mint általában a nevelésé. Szoros kapcsolatban vannak az egyes életkorok tanulási-megismerési sajátosságaival. Minden pedagógiai munka alapja és célja a tudatos magatartásformálás. A „gyakorlat” megvalósításának mai fő színtere a korszerűsített tanóra. Itt elsősorban az új ismeretek elsajátítása dominál, s háttérbe szorul a cselekedtetés, az érzelmekre, érzékekre ható ismeretszerzés. Hiányzik az erre épülő motiváció és megerősítés. Nincs összhang elmélet és gyakorlat között. Túlságosan domináns a nevelő ismeretnyújtó, oktatás-centrikus tevékenysége és egyre esetlegesebb a harmonikus személyiség fejlesztésére irányuló céltudatos nevelői gyakorlat. A gyermeknek többször kellene találkoznia az egészséges életvitelt megalapozó szokásmintákkal. Cél a testi-lelki egészség, a helyes viselkedéskultúra, valamint környezetkultúra komplex tevékenységrendszerével segíteni az egyén harmonikus fejlődését, hogy igényévé váljon az erre való törekvés.

Ennek alapvető elemei:

az egyén viszonya önmagához, viszonya embertársaihoz és viszonya a természethez.

Minden tevékenységnek, legyen az tanórai, vagy tanórán kívüli, meghatározó eleme az érzelmekre irányuló hatás, - nevelés. Az érzelmeket nem nélkülözheti az a nevelési cél, melynek az erkölcsös emberré formálás a kulcsa.

*„Csak amit ismer az ember, azt szeretheti igazán. Amit szeret, azt értékeli.
Amit értékeli, azt védelmezi is.”*

A természet tapasztalásának pedagógiája a természet viszonylag „teljes” megismerésének igényét igyekszik kialakítani, ahol a természetben, a természettel kapcsolatban szerzett személyes tapasztalat lép előtérbe. Ha az ökológiai összefüggéseket saját élményeken keresztül éljük meg, emocionális kapcsolat alakul ki. A közvetlen érzékszervi tapasztalás a legközvetlenebb tapasztalási lehetőség: cselekvésorientált és az egészre vonatkozó komplex tanulási forma. Lényeges, hogy egység legyen az átélés, felismerés, cselekvés között. Ennek következtében az ökológiai tudat és cselekvés, a személyes átélés és megértés alapján növekszik.

„Az ember mérhetetlen gögijében és hiúságában hajlandó elhinni, hogy a természet törvényei ellen is élhet, megmásíthatja azokat, és büntetlenül lázadhat ellenük. Mintha a vízcsepp ezt mondaná: „Én más vagyok, mint a tenger.” Vagy a szikra: „Rajtam nem fog a Tűz!” De az ember semmi más, mint egyszerű alkatrésze a világnak...”(Márai)

Választani kell a létezni vagy birtokolni életforma között. Képesek vagyunk-e felismerni az élet gazdagságát, csoda-voltát, a testi-lelki- szellemi lét harmóniáját? Ennek érdekében napjaink környezeti nevelési célja csakis egy egészséges szemléletű környezeti kultúra

megteremtése lehet. A környezeti kultúra többet jelent, mint pusztán környezetvédelmet. Egyfajta életmód, gondolkodás és viselkedésforma, valamint környezetünk értékeinek megbecsülése, védelme, fejlesztése és körültekintő használata is egyben.

A környezeti nevelés pedagógiai háttere

A környezeti nevelés, mint az átfogó szocializációs folyamat része érzékenyen kell, hogy figyelje a nevelésre vonatkozó általános felismeréseket, az azokból e területen érvényesítendő tendenciákat. Az ezredfordulót közvetlenül követő években a környezeti nevelésnek újra szembe kell néznie bizonyos kihívásokkal, olyanokkal is, amelyek a pedagógia fejlődése következtében fogalmazódnak meg.

A környezeti nevelés a gyakorlati nevelőmunka megújításának mindig az „élharcosa” volt. A nevelésnek ezen a területén volt az elmúlt két-három évtizedben a legerősebb az innovációs tevékenység, az új elvek érvényesítése, az új módszerek, eljárások bevezetése. A gyermekekre, a fejlődő személyiségére való koncentráció, egyáltalán a gyermek autonómiájának tisztelete, a cselekvés középpontba állítása, a célok, értékek tekintetében a holisztikus látásmód érvényesítése, a személyiség, mint struktúra lehető legkomplexebb szemlélete szinte minden más területnél jobban jellemezte, jellemzi a környezeti nevelést. Ez a szféra a korszerűnek, hatékonynak tartott pedagógiai innovációk érvényesítésében mindenképpen élen járt. Jó lenne ezt a szerepet megőrizni! Hogy ez a szerep megőrizhető legyen, érzékenyen kell figyelni, elemezni, hogy mi történik általában a pedagógiában, miben haladja túl éppen a pedagógiai gondolkodás a meglévő elveket és gyakorlatot. A környezeti nevelésnek van mire figyelnie!

A fenntartható fejlődés dilemmái és tartalmi megközelítése

A fenntarthatóság pedagógiája

Fenntartható-e az a gazdasági-társadalmi fejlődés, amely kielégíti a jelen igényeket anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő generációk lehetőségét saját szükségleteik kielégítésében? Az emberiség és a bioszféra sorskérdésévé vált, hogy be tudjuk-e a jövő nemzedékek iránti erkölcsi felelősségünket építeni a társadalmi és gazdasági döntéshozatalba. A jövő nemzedékek számossága, sora és sorsa a ma döntéseink és tetteink múlik. A jelenlegi gondokat (beleértve a szegénységet, a technikai és anyagi alulfejlettséget, a munkanélküliséget, a kirekesztést, a diszkriminációt, a romló egészséget, a korlátozott mértékű természeti erőforrások apadását, a természet sokféleségének pusztulását és a környezet fenyegetettségét) meg kell oldani mind a jelen, mind a jövő nemzedékek érdekében.

A fogyatkozó természeti és gazdasági erőforrásokat felhasználó és megújító folyamatok egyensúlya a jövő szempontjából alapvető. Az egyensúly megvalósításához a gazdaságot fejlesztő döntések erőforrás-gazdálkodási szemlélete szükséges.

A fenntartható fejlődés meghatározásakor a környezeti, a társadalmi és a gazdasági rendszer három alrendszere kerül egymással szoros kapcsolatba. Egy fenntartható rendszerben a gazdasági és a társadalmi tevékenységek mind a természeti, mind az emberi eredetű erőforrásokat úgy használják, hogy azok képesek legyenek a megújulásra. E törekvés hazai

történeti előzményeit a történeti ökológiai, társadalomtudományi kutatások feltárták, jelesen a természeti erőforrásokkal gazdálkodó hagyományos faluközösségek gyakorlatában, amelyek már több száz évvel ezelőtt figyeltek a fenntarthatóság követelményeire. A közbirtokosságban már korán megjelenik a tartamos erdőgazdálkodás gyakorlata. A sok évszázados, a környezeti erőforrásokat jó gazdaként, rendszerben használó gazdálkodás szellemiségének megismerése és mai körülmények között való alkalmazása megtérülő tanulási, fejlesztési feladat. A környezeti erőforrásokat jó gazdaként használó gazdálkodás szellemiségét jó volna felidézni, és a mai feltételek között megvalósítani.

A fenntartható fejlődést elősegítő feltételek és szükséges intézkedések

1. Az erőforrásokat hatékonyan használjuk, a hulladékképződést előzzük meg, illetve tartjuk a legalacsonyabb szinten.
2. A környezetszennyezést korlátozzuk azon a szinten, amely nem károsítja sem a természeti rendszereket, sem az emberi egészséget.
3. Az emberek egészségét biztonságos, tiszta és kellemes környezet megteremtésével és olyan egészségügyi szolgáltatás biztosításával védjük, amely a betegek megfelelő ellátása mellett a betegségek megelőzésére fordítja a figyelmet.
4. A természet sokféleségét (a biodiverzitást) kiemelt értéként kezeljük és óvjuk.
5. A közösségek helyi igényeit - ahol csak lehet - helyileg elégítjük ki.
6. Igyekszünk biztosítani, hogy mindenki jó minőségű élelemhez, ivóvízhez, és fűtőanyaghoz jusson elérhető áron, és ugyanakkor megfelelő otthona is legyen.
7. Mindenkinek legyen lehetősége a sokszínű gazdaságban megfelelő munkát vállalni. A munkavégzésért tisztességes fizetés járjon, miközben váljon elismertté az egymásért és a közösségért végzett munka értéke.
8. Az áruk, szolgáltatások a környezet megterhelése nélkül legyenek megközelíthetőek – ne csak azok számára, akik autóval rendelkeznek.
9. Az embereknek ne kelljen tartaniuk a bűnözéstől, valamint senkit se zaklassanak személyes meggyőződése, etnikai, nemi hovatartozása vagy szexuális szokásai miatt.
10. Mindenki azonos eséllyel szerezhesse meg azokat az ismereteket, tudást és készségeket, amelyek birtokában a társadalom teljes értékű tagjává válhat.
11. A társadalom minden tagjának legyen lehetősége a döntéshozatali folyamatban való részvételre.
12. Mindenki számára legyen hozzáférhető a kulturális, pihenési és szabadidős tevékenységek választéka.
13. Az emberi épített környezetben, a tárgyakban és eszközökben a szépség és hasznosság érvényesüljön. A települések legyenek emberléptékűek. Őrizzük meg a sokféleséget és a helyi, nemzeti sajátosságokat.

A fenntartható fejlődés feltételei és tartalmi megközelítése

A fenntarthatóságra nevelés tartalma

A fenti célok és feladatok megértéséhez és megvalósításához integrált rendszerszemlélet, tudományközi megközelítés szükséges, ami nehéz lecke mindannyiunk számára. Különösen

komoly megújulást igényel a felkészülés segítségével kulcsszerepet betöltő, a merev szaktudományi-tantárgyi keretekhez szokott pedagógus társadalomtól. A fenntarthatóságra való felkészítés egész életen át tartó tanulási és szocializációs folyamat, amely tájékozott és tevékeny állampolgárokat nevel, akik kreatív, problémamegoldó gondolkodásmóddal rendelkeznek, eligazodnak a természet- és környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság terén, és etikus felelős elkötelezettséget vállalnak egyéni vagy közös döntéseikért, tetteikért. Ezek az intézkedések biztosítják az egészséges környezetet és a hatékony gazdaságot a jövő számára. A rendszerek közötti sűrű kölcsönhatásokat az emberek folyamatosan észlelik, értelmezik és ezért a fenntarthatóságot több nézőpontból kell (és lehet) szemlélni. A fenntarthatóság biztosítása összefügg az emberek természeti és társadalmi környezet valóság- és kockázatszelésével, a konfliktusok kezelésének kultúrájával és hatékonyságával, a részvételi döntésekhez szükséges készségekkel.

Fenntarthatóságra nevelés

A környezeti nevelés kifejezésben a „környezet” szó gyakorlatilag az egész világot jelenti, beleértjük természetesen az ember alkotta (épített, technikai) és társadalmi (gazdasági, politikai, kulturális, történelmi) környezetünket egyaránt. A „nevelés” pedig személyiségformálást jelent, beleértve a személyiség minden összetevőjét. A Tbiliszi 1977-ben tartott környezeti nevelési konferencia zárójelentéséből a következő definíció olvasható ki: *„A környezeti nevelés egy folyamat, amelyben olyan világnemzedék nevelkedik fel, amely ismeri legtágabb környezetét is, törődik azzal, valamint annak problémáival. Ismeretekkel, készségekkel, attitűdökkel, motivációval és elkötelezettséggel rendelkezik, hogy egyénileg és közösségben dolgozzon a jelenlegi problémák megoldásain és az újabbak megelőzésén”.*

A környezeti nevelés tehát egyfajta környezeti kultúrára nevelés, amely kultúra magába foglalja a környezetre vonatkozó ismeretektől a környezetbarát életmódig tartó teljes skálát. A környezeti nevelés fogalma az elmúlt évtizedekben nagy változáson ment keresztül. Fokozatosan szélesedett a fogalom jelentése, kiderült, hogy a (legszélesebb értelemben vett) környezetünkkel való harmonikus együttéléshez az egészséges ember-természet kapcsolattal együtt az egészséges ember-ember kapcsolatra nevelés is szükséges. Megjelentek tehát a humán és társadalmi szempontok is a környezeti nevelésben. Mai feladatunk, hogy a környezeti nevelésben megtaláljuk a „humán és reál szempontok” helyes szintézisét.

A környezeti nevelés távlati céljai, szintén a Tbiliszi dokumentum nyomán:

- a) elősegíteni annak felismerését, hogy a gazdasági, társadalmi és ökológiai jelenségek kölcsönösen függenek egymástól falun és városban egyaránt;
- b) biztosítani mindenki számára a lehetőséget, hogy elsajátítsa a környezet megvédéséhez szükséges tudást, készséget, értékrendszert és elkötelezettséget;
- c) kialakítani az egyes emberekben, csoportokban és a társadalom egészében a környezettel kapcsolatos új magatartási és életviteli mintákat.

A fenntarthatóság pedagógiája és a környezeti nevelés kapcsolata történeti eredetű. A környezeti nevelés gyakorlata világszerte elterjedt, és tartalmában, módszereiben mind jobban kibővült a globális és helyi környezeti problémák kihívásai következtében. A környezeti nevelés ma már egységbe foglalja a természeti, az ember alkotta és a társas-társadalmi környezettel kapcsolatos vonatkozásokat egyaránt. Mindazok az alapvető szempontok és értéktartalmak, amelyek a környezeti nevelésben meghatározóak, érvényesek a fenntarthatóság pedagógiája terén is. A fenntarthatóság pedagógiája a környezeti nevelés kibővült tartalmára épül, és azzal rendszerként egybekapcsolódik a globális, a jogi-etikai, a fejlődésre, a béke megteremtésére és a környezeti erőforrásokkal való gazdálkodásra irányuló nevelési törekvések köre, amelyek együttesen alkotják a fenntartható fejlődés elősegítésére irányuló pedagógiai gyakorlat tartalmát. A társadalom szemléletformálásával, nevelésével foglalkozó egyének és közösségek előtt álló kihívás, hogy elősegítsék azt a szükséges átalakulást, amely a fenntartható fejlődés útjára segíti a válaszüthöz érkezett emberiséget. A választás a véges mennyiségű természeti-gazdasági erőforrások kimerülését okozó korlátlan gazdasági növekedés és a megújuló természeti és gazdasági erőforrásokkal való gazdálkodásra épülő fenntartható fejlődés között mind sürgetőbb.

Az ökológiai lábnyom

Az emberek tevékenységeit szükségleteik motiválják. Minden ember szükséglete más és más. A szűkösség az az állapot, amikor a rendelkezésre álló erőforrások nem elégségesek a szükségletek teljes kielégítésére. A szűkösség döntési helyzeteket idéz elő, ezekben a helyzetekben az emberek választásra kényszerülnek. Lesznek olyan szükségleteik, amelyekről le kell mondaniuk. Ez egy „áldozat”, amely az adott döntés alternatív költsége, azaz lemondás. Bármilyen döntés meghozatalakor - nem csupán gazdasági döntés esetében - mérlegelni kell, hogy a lemondott lehetőséggel mekkora haszontól esünk el. Természetesen mindenki arra törekszik, hogy nyeresége a lehető legnagyobb, vesztesége, áldozata a lehető legkisebb legyen.

Korunk társadalmában a „fogyasztói kultúra” értékelve dominálnak; a piacon korlátlan mennyiségben állnak rendelkezésre a termékek, szolgáltatások kínálata is egyre szélesebb és sokrétűbb, azt gondolhatnánk, hogy szükségleteinket egyszerű módon kielégíthetjük, nincs szükség lemondásra. Egy átalagember szükségletei már nem pusztán a fiziológiai szükségletekre terjednek ki, hanem azokon jóval túlmutatnak, és az új igények kialakulását a modern társadalmakban felerősíti és felgyorsítja a divat, a reklám, a folyamatos termékfejlesztés. Arról azonban hajlamosak vagyunk elfelejtkezni, hogy azok az erőforrások, amelyeket folyamatosan használunk (háztartásainkban, gyárainkban, az ivóvízkészlet, bizonyos ásványfélések stb.), korlátozott mennyiségben állnak rendelkezésünkre. S ezzel növekvő szükségleteinknek is gátat szabnak. Azt még érdemes megjegyezni, hogy egy társadalomban az egyének szükségletei összegződnek, így nemcsak maga az egyén, hanem az egész társadalom szembekerül a szűkösség problémájával. Itt kapcsolódik az ökonómiához az ökológia. William Rees és Mathis Wackernagel kanadai ökológusok megalkották azt az értéket, amely kifejezi, hogy egy adott technológia fejlettségi szinten álló társadalomnak mekkora föld- és vízmennyiségre van szüksége önmaga fenntartásához, és az önmaga által

megtermelt hulladék elnyeléséhez. Ez az érték az ún. ökológiai lábnyom, amely kiszámítható egyes emberekre, csoportokra, régiókra, országokra vagy vállalkozásokra is.

Az ökológusok arra a kérdésre, hogy mi is az ökológiai lábnyom, a következő választ fogalmazták meg: „Gondoljanak egy gazdaságra, melynek »ipari anyagcseréje« van. Ebben a vonatkozásban ez olyan, mint egy tehén a legelőn. A gazdaságnak erőforrásokat kell »ennie«, végül az egész bevétel hulladékká válik, és ismét el kell hagynia a szervezetet - a gazdaságot. A kérdés tehát ez lesz: mekkora legelőre van szükség a gazdaság fenntartásához - minden tápláléka megtermeléséhez és minden hulladéka elnyeléséhez? Vagyis mennyi földre lenne szükség egy meghatározott gazdaság fenntartható eltartásához a maga általános anyagi életszínvonalán?”

Miért olyan fontos és nagy jelentőségű maga az ökológiai lábnyom?

Ez a „mérőszám” segít rádöbbenünk arra, hogy mindannyian a természet részei vagyunk, függünk tőle, éppen ezért nem léphetjük túl határainkat. Úgy véljük a következő idézet kellőképpen alátámasztja azt a véleményt, miszerint jelenlegi életvitelünkön - a töménytelen mennyiségű fogyasztáson, a természet kizsákmányolásán - sürgősen változtatnunk kell.

„... Az emberiség olyan gyorsan növekszik, mint történetében soha azelőtt... a mai 5,8 milliárddal szemben 2025-ben – az előrejelzések szerint – már 9 milliárdnyian leszünk. Képes lesz a Föld ennyi embert eltartani, miközben kiszipolyozzuk az erőforrásokat, szennyezzük a vizet, a környezetet?... '100 évvel ezelőtt egy európai paraszt 6-7 ember ellátásáról tudott gondoskodni, egy mai gazdálkodó termelése 80-90 főnek elegendő. ... Láng István akadémikus szerint az alapvető emberi szükségletek megteremtése 9 milliárd ember (köztük a jelenlegi és majdani szegények) számára azt jelentené, hogy a '80-as évek közepének termelési színvonalát meg kellene ötszörözni, s ez – a jelenlegi technikával – biztosan elpusztítaná a földi életet. A fenntartható fejlődés elmélete szerint meg kell változtatni... a népességpolitikát, át kell alakítani a termelési technológiákat, és gyökeres változtatásra szorulnak a gazdag világ pazarló fogyasztói szokásai is. ... de amíg a világ többet fordít háborúkra, fegyverkezésre... mint a légszennyező ipari gázok kibocsátásának csökkentésére, vagy az agrártermelés és a természet harmóniájának helyreállítására, nem remélhetjük, hogy a népességbomba kihívásának bolygónk meg tud felelni.”

Könnyen belátható, hogy a folyamatosan növekvő emberiség - ha nem változtat életmódján - gyorsabban feléli a természet adta erőforrásokat, mint ahogy azok újratermelődnek, és megelőzve azt is, hogy megoldást találjunk a minket fenyegető problémára. A fogyasztói kultúra ugyanis fenntarthatatlan. A környezettudatos kultúra meghonosítása, értékeinek képviselése napjaink egyik legfontosabb feladata.

A pedagógusok példamutatása

A környezeti nevelés hitelességét valódi arculata, életviteli szokásai, mindennapi viselkedései, történései adják. Megkönnyíti a nevelést, ha a diák már olyan környezetbe kerül a

kollégiumban, ahol azt látja, hogy a meglévő szokások révén természetessé válnak a zöld cselekedetek, ahol a nevelők magabiztosan, következetesen képviselik a fenntarthatóságra nevelés elveit. A tanár nevelő-oktató munkájának tervezésében a helyi tantervben, tanmenetekben, projekttervekben stb., a helyi értékekre, azok megismerésére, megvédésére koncentrál, feladatának érzi jövőjének tervezését, olyan programok szervezését, amelyekbe a helyi közösséget bevonva, környezettudatosságra nevel.

A program várható eredményei

Elősegíti a tanulók tudatos magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntarthatóságát. A tanulók érzékennyé válnak környezetük állapota iránt. Képesek a környezet sajátosságainak minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére; a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelezettségeik felismerésére és jogaik gyakorlására. Kialakul bennük egy biztató, vonzó jövőkép, amely elősegíti a környezeti harmónia létrejöttéhez szükséges életvitel, szokások kialakulását és a környezet iránti pozitív érzelmi viszonyulások megerősödését. A környezet ismeretén és személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és közösségi szinten egyaránt a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelvévé válik. Az EU-ban ma már alapvető feladat az államhatárokon átívelő, nemzetközi együttműködéssel létrejövő egységeshez közelítő környezettudat, közös jövőnk, a fenntartható fejlődés érdekében.

Kockázatok

A rövidlátó, mindent felélő, mának élő szemlélet veszélyezteti a fenntartható fejlődést. A környezeti károk és természeti katasztrófák hatására csökken az egészséges élettér. További növény- és állatfajok pusztulnak ki és népcsoportok kényszerülnek az éhhalál elől menekülve új otthont keresni maguknak. A népvándorlás már elkezdődött... Nő a feszültség, az agresszió. Egy ponton túl már visszafordíthatatlanná válnak a folyamatok.

Hogyan csökkenthetjük az Ökológiai lábnyomunkat?

Étkezés

A messze földről érkező termékek sok gondot okoznak: egyrészt szállításuk nagyon sok környezet szennyezéssel és a meg nem újuló erőforrások felesleges használatával jár, másrészt kiszorítják a helyi termékeket, ezzel megélhetési gondot okoznak a helyi gazdálkodóknak, feldolgozóknak és kereskedőknek.

Válasszunk helyi terméket: a helyi termék a szállítás nélkülsége miatt alaptól környezetbarát, a messze földről érkező hasonló társával szemben. Helyi termék vásárlásával segítjük a helyi gazdálkodók, feldolgozók, kereskedők megélhetését, valamint segítjük a természeti értékek és területek fennmaradását is.

Rajtunk múlik: keressük és válasszuk a helyi természeti területekről származó helyi portékákat! Piacon, termelőktől, feldolgozóktól, kis kereskedőktől minél közvetlenebb módon vásároljunk.

Közlekedés

A kerékpár a legkörnyezetkímélőbb közlekedési eszköz: nincs kipufogógáza és kis erőbefektetéssel nagy távolságokra el tudja vinni az embereket

Autóbuszok, vagy más tömegközlekedési eszközök környezetkímélőbbek, mint a személyautók. Nagyobbak, mint a személygépkocsik, és sokkal több utast szállítanak egy időben, mint az autók.

Fogyasztási szokások - a tudatos vásárló 12 pontja

1. *A pénzeddel szavazol!*

A vásárlás a Te döntésed. Eldöntheted, mit és kit támogatsz, mit nem. Nem kell támogatnod a környezetszennyezést, vegyszerezést, gyermekmunkát, a buta, káros és felesleges dolgok tömeges gyártását.

2. *A szemét a legdrágább!*

A szemét értelmetlen pénzkidobás Neked és terhelés a környezetnek: mindig gondold végig, mennyit dobsz majd ki abból, amit megveszel.

3. *Cetli*

Vásárlás előtt írd össze, mire van szükséged. A nagy üzletek profi módszerekkel csábítanak felesleges pénzköltésre. Ne dőlj be a „polctrükköknek”.

4. *Helyben*

A nagy bevásárlóközpontok helyett vásárolj piacon, vagy helyi boltban. Kutasd fel a jó helyeket.

5. *Mennyi műanyagot viszel haza?*

Vigyél magaddal táskát, szatyrot, ne fogadj el zacskót mindenhol. Válaszd az egyszerűen csomagolt árukat. Keresd a visszaváltható, illetve újrahasznosított csomagolást.

6. *Keresd az eredetit!*

Ne dőlj be a szép külsőnek és a vicces dumának: kerüld a nem természetes alapanyagból, vegyszerek segítségével, gyárilag előállított ételeket.

7. *Olvasd el a címkéket!*

Az élelmiszerek és kozmetikumok rengeteg káros, és felesleges anyagot tartalmazhatnak. Ne kezeld magad vegyszerrel, se kívülről, se belülről, ha vegyszer nélkül is kaphatsz.

8. *Erőszakmentes szépség*

Válassz olyan kozmetikumokat, amelyeket állatkínzás nélkül tesztelnek, illetve nem tartalmaznak állati eredetű anyagokat.

9. *Tartós használat!*

Kerüld az eldobható dolgokat, ezek tömeges előállítása és kidobása energiapazarlással és környezetszennyezéssel jár.

10. *Frisset!*

Friss, hazai idényzöldséget és gyümölcsöt vegyél az akár több ezer kilométert utaztatott, mesterségesen érlelt, agyonsomagolt és tartósított áruk helyett.

11. *Helyi termékeket vegyél*

Keress a lakóhelyed közelében készülő dolgokat. Így a helyi környezetet támogathatod, valamint kevésbé járulsz hozzá a szállítással járó környezetterheléshez.

12. *Nem mindegy!*

Ha nincs is tökéletes termék, keresheted mindig a jobbat. Legyél tudatos: járj utána, hogy ki állítja elő, mit tartalmaz, mibe csomagolják, hová kerül.

Hulladék:

1. *Megelőzés:* az a jó hulladék, amely nem is keletkezik: légy tudatos fogyasztó!
2. *Használd újra* tárgyaidat, eszközeidet: például válaszd az üveget, válassz tartós eszközöket, javítsd meg azokat. Nem ciki a turkálóban ruhát venni, ez kifejezetten erőforrás-kímélő, tehát környezetbarát!
3. *Hasznosítsd újra* hulladékaidat: gyűjtsd szelektíven a keletkező hulladékokat! Ne feledd, a hulladék nem szemét!

Zöld napok

Ahogy az életünkben, úgy a környezet- és természetvédelemben is vannak ünnepek, ezeket „jeles napok”-nak, vagy „zöld napok”-nak nevezzük.

Február 1. A Tisza Élővilágának Emléknapja

A Tiszát a magyar nép a legmagyarabb folyónak tartja, hiszen a trianoni döntésekig határainkon belül volt az eredése és Magyarország területén torkollott a Dunába. Az Északnyugat-Romániában található Nagybányán, 2000. január 30-án 22 órakor olyan megdöbbentő esemény történt, melyre még nem volt példa a folyó életében. Az Aurul SA által működtetett üzemnél a bányatavat körülvevő gát átszakadt, ennek hatására 50-100 tonna

cián, valamint különböző nehézfémeket, többek között rezet tartalmazó közel 100 ezer köbméter folyékony és lebegő hordalék került a vízbe. A szennyezés a Zazar, Lápos, Szamos folyókon átfolyva került a Tiszába, majd a Dunába. Ez a szomorú és felháborító esemény az oka annak, hogy 2001-től rendszeresen megemlékezünk a cianidszennyezés következtében elpusztult tiszai élővilágról.

Február 2. A Vizes Élőhelyek Világnapja

A vizes élőhelyek világnapját világszerte a vizes élőhelyek védelméért küzdő Ramsari Egyezmény aláírásának napján ünnepeljük. A Ramsari Egyezmény (Konvenció) - a vizes élőhelyek védelméről szóló dokumentum - az egyik legrégebbi nemzetközi természetvédelmi egyezmény. 1971. február 2-án írta alá 18 ország képviselője az iráni Ramsarban. Az Egyezményhez azóta már 125 ország csatlakozott, és 1040 területet összesen kb. 80 millió hektár kiterjedéssel minősítettek „nemzetközi jelentőségű vizes élőhelynek”. Az Egyezmény célja a vizes területek megőrzése, fenntartható - a terület ökológiai jellegét nem befolyásoló - hasznosítása, és az erre vonatkozó jogi és szervezeti keretek biztosítása. Hazánk 1979-ben csatlakozott az Egyezményhez.

Március 22. A Víz Világnapja

Az ENSZ 1993-ban nevezte ki március 22-ét a Víz Világnapjává. Azóta számos nemzetközi és hazai rendezvényt tartottak ezen a napon. Ennek keretében a Vízügyi Világtanács pl. 2001-ben Hágában miniszteriális értekezletet hívott össze több mint 6 ezer résztvevővel a teendők értékelésére. A hazai ivóvíz-szolgáltató és vízügyi szervezetek az elmúlt években gazdag programot szerveztek a világnap megünneplésére. Ivóutakat, szökőkutakat avattak, kiállításokat nyitottak, regionális iskolai vetélkedőket szerveztek, társasjátékot készítettek és ajándékoztak, nyílt napokat tartottak a lakosság számára.

Március 23. Meteorológiai Világnap

Az 1950. március 22-én Genfben megalakult Meteorológiai Világszervezet 1951-ben kezdte meg működését, majd 1961. március 23-án újjáalakult. Ezt az eseményt a meteorológiai világnapon, minden évben ugyanezen a napon ünnepeljük meg. A világszervezet erről a napról évente egy, az emberiség számára jelentős, időszerű téma megválasztásával emlékezik meg.

Április 22. A Föld Napja

Az első Föld Napját egy amerikai egyetemista fiú, Dennis Hayes kezdeményezte. 1970. április 22-én 25 millió amerikai emelte fel a szavát a természetért. Ez a történelmi jelentőségű esemény az Egyesült Államokban - és más országokban is - fontos változást hozott: az USA-ban szigorú törvények születtek a levegő és a vizek védelmére, új környezetvédő szervezetek alakultak, és sokan változtattak addigi életmódjukon, s tértek át ökológiailag érzékenyebb életvitelre. 1989-ben Kaliforniában létrehozták a Föld Napja Nemzetközi Hírközpontot, és havonta küldtek hírlevelet a világ minden országába, hogy sokféle akcióval és a környezetbarát társadalom közös vágyával ünnepeljék április 22-én a Föld Napját. Több mint 125 ország környezetért aggódó lakossága, civil szervezete válaszolt a felhívásra, és városok, falvak, iskolák, környezetvédő szervezetek emlékeztek meg különböző programokkal erről a

napról. Afrikában az ünneplők felzarándokoltak egy 2000 méter magas hegyre, ahol a természetvédelmet méltató istentiszteletet tartottak. Az ausztrálok akciót szerveztek, hogy megakadályozzák Ausztrália utolsó esőerdeinek pusztítását. Indonéziában teknős tojásokat keltettek, a biológiai sokféleség megőrzéséről beszélgettek. Tibetben expedíció indult a Mount Everestre, hogy összegyűjtse a hegymászók által elszórt szemetet. A franciák a Loire mentén 800 km hosszú élőláncot alkottak, hogy felhívják a figyelmet a vizek védelmére. Dennis Hayes 1989-ben Magyarországra is ellátogatott, ahol a frissen alakult Független Ökológiai Központ munkatársaival találkozott és együtt szőttek terveket a nap megünneplésére, melyből aztán boldog népünnepély kerekedett, sok örömmel, kreativitással. Magyarországon a környezetvédők 1990-ben megalapították a Föld Napja Alapítványt, és létrehoztak egy hírközpontot is a Föld napi rendezvények összehangolására, hírlevelekből értesülhettünk az eseményekről, ajánlásokkal segítették az ünnep megszervezését.

Április 24. A Kísérleti Állatok Védelmének Napja

Május 10. Madarak és Fák Napja

Hazánk törvényben is rögzített madárvédelme 1901-ben vette kezdetét, mert ekkor fogadták el a magyar madárvédelmi törvényt. Ebben az évben jelent meg a tudós „Madarak hasznáról és káráról” szóló munkája, melyet a miniszter adott ki. Az első „Madarak és fák napját” 1902-ben Kőszegen tartották, a helyi Állatvédő Egyesület kezdeményezésére. Herman Ottó már 1900-ban javaslatot tett a jeles nap országos bevezetésére, de indítványa csak 1906 tavaszán került a miniszter asztalára. Gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatási miniszter 1906. április 27-én hozott rendeletet, mely szerint minden hazai népiskolában iskolai ünnepélyt kell tartani a „Madarak és fák napján”. A zöld mozgalmak erősödése ellenére, csak az 1987-es kazincbarcikai konferencián fogalmazódott meg, hogy valamennyi általános iskolában újra évenként rendezzék meg - tanítás nélküli munkanap keretében - a Madarak és fák napját. A '90-es évek elejétől a környezeti nevelésben élenjáró iskolák és pedagógusok munkájának köszönhetően, újra méltó szerepet kapott az iskolák többségében a Madarak és fák napja. Újabb törvény erősítette meg 1994-ben, a KTM miniszteri rendeletben május 10-ét jelölte meg a jeles nap dátumának.

Május 22. Biológiai Sokféleség Nemzetközi Napja

A biodiverzitás-egyezmény életbe lépésének napját - 1993. december 29 - az ENSZ Nemzetközi Biodiverzitás Nappá nyilvánította. A biodiverzitás-egyezmény részes feleinek javaslatára az ENSZ Közgyűlés 2000. decemberi határozatával a napot áthelyezte május 22-re. A biodiverzitás-egyezményt 1992-ben a Föld-csúcson fogadták el, 2001-ig már 190 ország csatlakozott és ezzel a legnagyobb környezetvédelmi egyezményé vált. Magyarország 1993-ban ratifikálta az egyezményt és az 1995. évi LXXXI. törvénnyel tette közzé ezt. A nap hivatalosan az élővilág megőrzése és a fenntartható hasznosítás egy-egy elemének világszerte történő népszerűsítését, az egyezmény céljainak tudatosítását és azok megvalósításának elősegítését szolgálja.

Május 24. Európai Nemzeti Parkok Napja

Az Európai Nemzeti Parkok Napját először 1999. május 24-én ünnepelték szerte Európában. A napot az EUROPARC Szövetség javasolta, és kérte meg tagszervezeteit arra, hogy ezen a

napon szervezzenek olyan programokat, amelyek népszerűsítik a természetvédelem célkitűzéseit, bemutatják az egyes nemzeti parkok és más védett területek szépségeit, felhívják a figyelmet szűkebb és tágabb környezetünk értékeinek megtartására.

Június 5. Környezetvédelmi Világnap

Az ENSZ főtitkára 1996-ban felhívással fordult a világ közvéleményéhez a veszélybe került földi élet megmentésére. Az ENSZ felismerte a probléma megoldásának szükségességét, és az általa összehívott Környezetvédelmi Világkonferencia 1972. június 5-16-ig ülésezett Stockholmban. A világkonferencián kidolgozott „Nyilatkozat az irányelvekről” című okmányban szerepel: *„Az embernek alapvető joga van a szabadsághoz, egyenlőséghez és a megfelelő életfeltételekhez olyan minőségű környezetben, amely emberhez méltó és egészséges életre ad lehetőséget.”* A világkonferencia javasolta az ENSZ-nek, hogy június 5-ét nyilvánítsa Környezetvédelmi Világnappá. A magyar kormányzat is egyik legfontosabb zöld ünnepnek tartja ezt a napot. Már hagyománnyá vált, hogy ekkor adják át a környezetvédelmi díjakat azoknak a személyeknek és szervezeteknek, akik országosan sokat tesznek a környezet megóvásáért, a szemléletformálásért.

Június 17. A Sivatosodás és Aszály Elleni Küzdelem Világnapja

Szeptember 16. Az Ózon Védelmének Világnapja

A sztratoszférikus ózonkoncentráció csökkenése tény, amely az ózonpajzs csökkenésében, az „ózonlyuk” növekedésében, illetve a magas légköri ózonréteg ritkulásában mutatkozik meg. Az Antarktison már 1982-ben alacsony sztratoszférikus ózonkoncentrációt észleltek, majd 1985-ben megállapították, hogy 1977 és 1984 között a tavaszi évszakban az ózontartalom 40 %-kal csökkent. Gyakorlatilag felfedezték az „ózonlyukat”. 1992-ben az északi földrészen felfedezték a „második ózonlyukat”. A rendkívül veszélyes probléma megoldásának elősegítésére 1987. október 16-án Montreálban nemzetközi egyezményt írtak alá a halogénezett szénhidrogének gyártásának és felhasználásának korlátozásáról. Szeptember 16-a az ENSZ kezdeményezésére az Ózonpajzs Világnapja, melyet nálunk 1995-től tartanak meg.

Szeptember 3. szombatja Takarítási Világnap

Az UNEP a Cserkész Világszövetségen (WOSM) keresztül a nemzeti cserkészszövetségeket kérte fel a takarítás megszervezésére 1993-tól, ami azóta többször ismétlődött.

Szeptember 22. Autómentes Világnap, Madár Megfigyelési Világnap

Október 1. Habitat /Élőhely/ Világnap

A habitat ökológiai kifejezés: *„Egy faj populációt alkotó egyedeinek az élőhelyben elfoglalt helye.”* Valószínűleg egy ehhez hasonló meghatározás adta az ötletet az ENSZ-nek, 1976-ban, amikor az első emberi településekről tartott konferenciát összehívta Vancouverben, hogy a megalakuló szervezetet így nevezze el. Az ENSZ Emberi Települések Központja (Habitat, székhelye: Nairobi) létrehozását a világ szegényeiért való aggodalom motiválta, fő célkitűzése a települések életkörülményeinek minőségi javítása. Az első világnapot 1986. október 6-án hirdették és szervezték meg. A rendezvénysorozattal a népek figyelmének felébresztése volt

az elsődleges elképzelés annak érdekében, hogy mindenki részére biztosítani lehessen, mert biztosítani kell, az egyik legegységibb jogot, az emberi életre alkalmas otthont és lakáskörülményeket. Így lett 1986 óta minden esztendő októberének első hétfője a Habitat világnap.

Október 4. Állatok Világnapja

Az Állatok Világnapját minden évben október 4-én, Ferenc napján ünnepeľjük. Ez a nap tisztelgés Assisi Szent Ferenc előtt, aki már a 13. század elején azt hirdette, hogy mindent szeretnünk kell, ami körülvesz minket, legyen az élő vagy élettelen. Gondolkodásának és tetteinek középpontjában a feltétel nélküli szeretet állt. Már életében legendák születtek az állatoknak szóló prédikációiról, az állatokkal való beszélgetéseiről. A halálát követő második évben, 1228-ban szentté avatták, de a 20. század derekán VI. Pál pápa a környezetvédők védőszentjévé is felavatta. Éppen ezért október 4-én világszerte nemcsak a ferences rendi szerzetesek emlékeznek meg rendalapítójukról, hanem az állatok világnapja rendezvényeivel, az állat- és természetvédők is. Magyarországon 1991-től, elsősorban állatvédő szervezetek és állatkertek rendezésében tartanak rendszeresen Állatok Világnapja megemlékezéseket. Az utóbbi években azonban e jeles napot már az óvodák, iskolák és a természetvédelemmel foglalkozó sokféle más szervezet is szívesen beveszi zöld ünnepei sorába.

Október 22. Földünkért Világnap

A Földünkért Világnap is nemzetközi esemény eredményeként született meg. Magyarországon 1992 óta ünnepeľjük. 1991. október 21-én az IUCN, az UNEP és a WWF közös összefogásával született meg a Földünkért című új élővilág megőrzési stratégia. A dokumentum a riói Föld Csúcs előkészítésének is tekinthető, hiszen világkonferencia megrendezését tartja szükségesnek. Javaslatot tesz több világegyezmény elfogadására is, ezek közül Rio de Janeiróban megszületett az Egyezmény a biológiai sokféleségről és az ENSZ keretegyezménye az éghajlatváltozásról, majd később elfogadták az elsivatagosodás elleni egyezményt is. Ezeken kívül is fogalmazott meg ajánlásokat később elkészítendő egyezményekre a kiadvány, pl. az erdőgazdálkodásról - Erdők Hete - és a tengerek védelméről.

November 27. Fogyasztás-szüneti Világnap - „Ne vásárolj semmit” Nap

December 29. A Biodiverzitás védelmének Világnapja

A jeles napok megünneplése kiváló lehetőség arra, hogy felkeltsük a különböző korosztályok - óvodásoktól a felnőttekig - érdeklődését a környezet- és természetvédelem iránt. Ezzel hozzájárulhatunk a fiatalok és a felnőtt lakosság környezeti tudatosságának alakulásához.